

Secțiunea II
**RECONFIGURAREA ÎNVĂȚĂRII ȘCOLARE:
INOVAȚII METODOLOGICE**

CZU: 37.014

DOI: 10.46727/s.23-06-2023.p171-177

**PARADIGMA ÎNVĂȚĂREA ALTFEL:
ASPECTE DE POLITICI EDUCAȚIONALE¹**

Ion ACHIRI,
doctor în științe fizico-matematice,
Institutul de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic,
al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”
din Chișinău, R. Moldova
ionachiri@mail.ru
ORCID iD: 0000-0002-8874-2329

Rezumat: *Învățarea este o componentă importantă a procesului educațional modern, axată pe triada predare-învățare-evaluare. Practica educațională, provocările societale actuale și de perspectivă, demonstrează necesitatea reconfigurării procesului de învățare în Republica Moldova. În acest context, articolul evidențiază aspecte importante ale politicilor educaționale, care ar asigura implementarea noii paradigme educaționale Învățarea diferit. Sunt propuse idei relevante pentru reconfigurarea învățării.*

Cuvinte-cheie: *proces educațional, principii, paradigmă educațională, învățare diferită, politici educaționale.*

Abstract: *Learning is an important component of the modern educational process, focused on the teaching-learning-assessment triad. The educational practice, the current and perspective societal challenges, demonstrate the need to reconfigure the learning process in the Republic of Moldova. In this context, the article highlights important aspects of educational policies, which would ensure the implementation of the new educational paradigm Learning differently. Relevant ideas for reconfiguring learning are proposed.*

Keywords: *educational process, principles, educational paradigm, learning differently, educational policies.*

1. Articolul a fost elaborat în cadrul Proiectului „Reconfigurarea procesului de învățare din învățământul general în contextul provocărilor societale”. Cifrul: 20.80009.0807.27

Învățarea este cea de-a doua componentă, centrală, a procesului educațional modern, axat pe triada **predare-învățare-evaluare**. În aspect strategic învățarea eficientă trebuie să se axeze pe următorul sistem de principii ale învățării [1] și stilurile respective de învățare:

● **Principiul învățării în stiluri diferite și ritmuri diferite.**

Se va conștientiza că fiecare elev este o individualitate, fiecare are stilul și ritmul său de învățare, de care trebuie să se țină cont, inclusiv, în procesul educațional formal.

Stilurile de învățare cele mai des întâlnite sunt:

- a) - *stilul auditiv* – elevii aparținând acestui tip învață mai bine ascultând sau citind cu voce tare;
- b) - *stilul comunicativ* – elevii învață mai bine conversând;
- c) - *stilul acțional*- elevii învață mai bine făcând ceva, acționând, elaborând conspecte, schițe, proiecte etc;
- d) - *stilul vizual* - elevii au dezvoltată memoria vizuală și rețin mai bine imaginile, schițele, schemele, graficele etc.;
- e) - *stilul abstract*- elevii rețin cu ușurință rapoarte, procente, numere de telefon;
- f) - *stilul verbal*- elevii rețin mai bine ideile, principiile, legile, explicațiile verbale etc.;
- g) - *stilul reproductiv* – elevii reproduc cu mare ușurință cele învățate. [7, p.13].

● **Principiul învățării axate pe investigații continue, efort și autodisciplină.**

Fără un efort depus de către elev, fără respectarea unei autodisciplin și realizarea unor investigații continue învățarea devine dificilă și neeficientă.

● **Principiul formării și dezvoltării prin învățare a competențelor personale.**

Învățarea dezvoltă aptitudini, capacități, abilități, formează valori și atitudini și contribuie la dobândirea/însușirea de cunoștințe. Toate acestea în final contribuie la formarea și, apoi, la dezvoltarea competențelor, necesare pentru dezvoltarea personală, continuarea studiilor, încadrarea profesională și socială.

● **Principiul învățării prin studiu individual și prin activități de grup.**

Pedagogia modernă a demonstrat că învățarea eficientă poate fi realizată prin studiu individual și prin activități în grupuri mici. Din această perspectivă tehnologia didactică modernă pune accent în procesul educațional pe activități de grup, în echipe sau în perechi.

● **Principiul învățării conștiente și active.**

Acest principiu atenționează asupra faptului că atunci când elevul nu înțelege ce învață, activismul acestuia descrește și, în final, el abandonează învățarea materiei respective. În acest context în cadrul activităților educaționale cadrul didactic trebuie să fie foarte atent la aspectul conștientizării de către elevi a celor studiate.

● **Principiul învățării prin acțiune.**

Realizarea acestui principiu se fundamentează pe **Crezul instruirii active (Kees Both):**

- *Ce aud – uit!*
- *Ce aud și văd – îmi amintesc puțin!*
- *Ce aud, văd și întreb sau discut cu cineva – încep să înțeleg!*
- *Ce aud, văd, discut și fac – însușesc și mă deprind!*
- *Ce redau altcuiva – învăț!*
- *Ceea ce pun în practică – mă transformă!*

● **Principiul motivației învățării.**

Interesul și motivația elevului influențează enorm învățarea. Ar fi ideal în educație să se țină cont de acești factori.

● **Principiul acordării asistenței didactice în procesul învățării.**

Elevul, în procesul formării personalității, are nevoie de ajutorul maturilor, părinților, colegilor, prietenilor etc. În acest context eficiența învățării e în funcție și de eficiența asistenței didactice, acordate în momentul oportun. Tehnologiile informaționale moderne, inclusiv educația online, poate contribui eficient la realizarea acestui principiu.

● **Principiul obținerii succesului prin învățarea eficientă.**

Realizând o învățare eficientă elevul se va asigura cu succesul corespunzător în cadrul evaluărilor.

● **Principiul învățării pe parcursul întregii vieți.**

Elevul trebuie să conștientizeze că învățarea este un proces continuu, care nu finisează în momentul absolvirii școlii, ci derulează pe parcursul întregii vieți. Adică, el trebuie să fie pregătit să învețe continuu pentru a obține succese în viață, pentru a se realiza personal și profesional.

● **Principiul învățării prin proiecte STEM/STEAM/STREAM.**

Prin realizarea proiectelor **STEM/ STEAM/STREAM** e posibilă implementarea rațională a transdisciplinarității în practica educațională [2, 3, 8].

Practica educațională în Republica Moldova demonstrează că, totuși, motivația elevilor privind învățarea este una scăzută. Constatăm, că învățarea tradițională, monodisciplinară, nu mai oferă rezultatele așteptate de societate. Deci, inclusiv în contextul provocărilor societale, este necesară implementarea unei noi paradigme educaționale ÎNVĂȚAREA ALTFEL, paradigmă axată, inclusiv, pe realizarea învățării transdisciplinare. Școala monodisciplinară, deja, contravine vieții de zi cu zi, care este una transdisciplinară. Implementarea **Educației STEM, a zilelor de învățare transdisciplinară, a învățării fără manuale școlare, a învățării în baza temelor cross-curriculare** necesită efectuarea unor schimbări relevante în politica educațională a statului [4,8].

Evidențiem cele mai importante **aspecte de modernizare a politicii educaționale din Republica Moldova**, inclusiv a Codului Educației, în contextul realizării paradigmei Învățarea altfel.

I. Formarea inițială a cadrelor didactice

Desigur, cadrele didactice vor implementa paradigma respectivă. Astfel, se cere:

1) *Selectarea viitoarelor cadre didactice, competente în realizarea noii paradigme.*

- Un prim pas în realizarea acestui deziderat ar fi crearea, cât mai rapidă, a **liceelor cu profil pedagogic** în Republica Moldova.
- E importantă schimbarea mentalității societății din Republica Moldova privind prestigiul profesiei **cadru didactic**. Ar trebui, în practică, să obținem ca **cei mai buni absolvenți ai liceului** să devină cadre didactice (Vezi exemplul Japoniei!)

2) *Formarea inițială a cadrelor didactice la disciplina Educația STEM.*

Deci, în Nomenclatorul profesiilor din Republica Moldova ar trebui să fie inclusă sintagma **Profesor de Educația STEM**. Instituțiile superioare de învățământ cu profil pedagogic ar trebui, deja, să realizeze admiterea la această specialitate (la formarea inițială, nu doar la masterat). Se cere a fi elaborate documentele corespunzătoare pentru această specialitate: *Planul de studii, Curricula, Manuale, Suporturi didactice* etc. Timpul ne presează!

3) Deja, cel puțin la etapa actuală, în cadrul studierii cursului **Didactica disciplinei** la facultate, la toate specialitățile, ar trebui să se studieze subiectul **Metodologia realizării proiectelor STEM/STEAM/STREAM**.

În aspect praxiologic toate disciplinele școlare monodisciplinare pot fi implicate în realizarea diverselor proiecte STEM/STEAM/STREAM. Astfel, viitoarele cadre didactice **trebuie** să fie inițiate în aspectele metodologice și didactice referitoare la realizarea Educației STEM prin proiecte.

4) *Implementarea învățământului pedagogic dual în cadrul universităților pedagogice.*

Învățământul pedagogic dual semnifică formarea simultană a competențelor profesionale în aspect teoretic și praxiologic. Învățarea în sala de curs se completează rațional cu activitatea educațională în școală. În acest context, e necesară crearea unor complexuri educaționale: **Universitatea pedagogică - Instituția preșcolară- Școala** (școala primară, gimnaziul, liceul etc.).

În rezultatul realizării învățământului pedagogic dual absolvenții facultăților cu profil pedagogic vor fi formați nu ca *tineri specialiști*, ci ca **specialiști tineri**, competenți în realizarea activităților educaționale din prima zi de activitate profesională.

5) *Excluderea sintagmei Tânăra specialist din documentele de politici educaționale.*

Considerăm, deja depășită această sintagmă. Activitatea profesională cere realizarea calitativă a competențelor profesionale formate din primele momente de activitate profesională. Desigur, **mentoratul** ar trebui să fie păstrat în contextul ghidării profesionale a **cadrelor didactice debutant**.

II. Modernizarea Planului-cadru de învățământ al școlii

Din această perspectivă se cere:

1. Includerea disciplinei **Educația STEM** în Planul-cadru de învățământ al școlii pentru învățământul primar, gimnazial și liceal (cel puțin 2 ore pe săptămână la fiecare treaptă de învățământ).
2. Includerea **Zilelor transdisciplinare** în orarul școlii – cel puțin 3 zile în fiecare trimestru la toate treptele de școlarizare.
3. Excluderea ariilor curriculare din practica educațională, care contravin realizării învățării transdisciplinare

III. Asigurarea curriculară a paradigmei Învățarea altfel

În acest context se va realiza:

1. *Elaborarea curriculumului* la disciplina Educația STEM pentru învățământul primar, gimnazial și liceal.
2. *Elaborarea ghidurilor metodologice de implementare* a curricula elaborate la disciplina Educația STEM.
3. *Elaborarea Ghidurilor metodologice* privind realizarea Zilelor transdisciplinare în clasele primare, gimnaziu și liceu.
4. *Asigurarea* cadrelor didactice cu suportul didactic necesar.

IV. Asigurarea metodologică și financiar-economică a formării și dezvoltării competențelor în domeniul ingineriei.

Din această perspectivă se cere:

1. Elaborarea sistemului de competențe specifice domeniului ingineriei.
2. Elaborarea metodologiei de formare și dezvoltare a competențelor în domeniul ingineriei.
3. Determinarea standardelor de asigurare financiar-economică și tehnică a instituțiilor de învățământ cu instrumentarul necesar formării competențelor specifice domeniului ingineresc.

V. Formarea continuă a cadrelor didactice în problematica reconfigurării procesului de învățare în contextul noii paradigme.

VI. Pedagogizarea părinților/tutorilor în contextul reconfigurării învățării și implementării paradigmei Învățarea altfel.

VII. Susținerea informațională, inclusiv prin mass-media, a implementării paradigmei Învățarea altfel.

VIII. Modernizarea Codului Educației al Republicii Moldova în contextul celor expuse mai sus.

Desigur, învățarea altfel poate fi realizată combinând diferite **modele de învățare**:

a) *Învățarea prin cooperare*; b) *Învățarea experiențială*; c) *Învățarea algoritmizată*;

d) *Învățarea sistemică*; e) *Învățarea integrată*; f) *Învățarea cross-curriculară*;

g) *Învățarea axată pe interes*; h) *Învățarea prin descoperire*; i) *Învățarea invizibilă*;

j) *Învățarea individualizată și diferențiată*; k) *Învățarea prin proiecte STEM/*

STEAM/STREAM; l) Învățarea transdisciplinară; m) Învățarea la distanță (inclusiv, învățarea online); Învățarea prin lecția inversată.

E necesar să conștientizăm, că implementarea paradigmei Învățarea altfel necesită realizarea atât a unei **Predări altfel**, cât și a unei **Evaluări altfel a rezultatelor școlare!**

În concluzie, menționăm că implementarea paradigmei Învățarea altfel:

- **va majora interesul și motivația elevilor pentru învățare;**
- **va dezvolta creativitatea elevilor la toate treptele de școlarizare, inclusiv în domeniul ingineresc;**
- **va intensifica realizarea în practică a parteneriatelor educaționale elev – profesor- părinte/tutore și școală-familie-societate;**
- **va pregăti mai adecvat viitorii absolvenți ai școlilor pentru viața transdisciplinară;**
- **va majora calitatea educației în ansamblu și școala va deveni mai prietenoasă elevului.**

Raportul Comisiei Internaționale a Educației pentru Secolul al XXI-lea aparținând UNESCO, cunoscut și sub numele de Raportul Delars, pune accentul pe patru piloni ai unui nou tip de educație: **a învăța să cunoști, a învăța să faci, a învăța să trăiești alături de ceilalți și a învăța să exiști.** În acest context, implementarea paradigmei Învățarea altfel, inclusiv, abordarea transdisciplinară a învățării, poate avea o contribuție importantă în instaurarea unui nou tip de educație, care să țină cont de toate dimensiunile ființei umane. Însă, cercetătorul B. Nicolescu, unul dintre autorii paradigmei transdisciplinarității, ne atenționează, că „disciplinaritatea, pluridisciplinaritatea, interdisciplinaritatea și transdisciplinaritatea sunt cele patru săgeți ale unuia și aceluiași arc: al cunoașterii”. (B. Nicolescu, 1997) [6]. Astfel, nici un proces educațional modern din orice țară nu poate fi realizat doar din **viziunea transdisciplinară.** Este necesară corelarea armonică a monodisciplinarității, interdisciplinarității, pluridisciplinarității și transdisciplinarității la diverse trepte de învățământ, realizată prin implementarea paradigmei Învățarea altfel, susținută de **Predarea altfel și Evaluarea altfel a rezultatelor școlare.**

Referințe bibliografice:

1. Achiri I. *Principii ale învățării eficiente.* În Materialele Conferinței Științifice Internaționale *Educația: factor primordial în dezvoltarea societății.* 9 octombrie 2020, Chișinău. p. 121-124.
2. Akiri I. *The transdisciplinary as an educational paradigm of the future.* Scientific journal “Education: Modern Discourses”. Scientific professional publication of Ukraine, Category “B” (Ministry of Education and Science of Ukraine), Scientific Periodicals of Ukraine. Nr.4, 2021. p.33-38/0,4 c.a.
3. Achiri I. *Matematica și educația STEAM: aspecte transdisciplinare.* În Materialele Conferinței științifice internaționale „abordări inter/transdisciplinare în predarea științelor

reale, (concept steam)” dedicată aniversării a 70 de ani de la nașterea profesorului universitar Anatol Gremalschi, 29-30 octombrie 2021. Chișinău: UST, 2021. Vol. I. p.25-29/0,3 c.a. ISBN 978-9975-76-356-1.

4. Achiri I., Franțuzan L. et. al. Modele de reconfigurare a procesului de învățare. Aria curriculară Matematică și Științe. Chișinău: IȘE, 2022.
5. Achiri I. Metodologia elaborării proiectelor STE(A)M. În Materialele conferinței științifice cu participare internațională Educația de calitate în contextul provocărilor societale., 21 octombrie 2022, MEC, UPS „I. Creangă”, ICTT. Chișinău-2022. p.76-83.
6. Nicolescu B. La transdisciplinarité (manifeste). Monaco: Éditions du Rocher, 1996 (trad. rom. Transdisciplinaritatea (manifest), Iași: Polirom, Junimea, 2007.
7. Nicoleta Prepeliță *Factori ai învățării eficiente*. Scis.ro/images/Articole/2018/erasmus_kal/Produce finale
8. Franțuzan L., Achiri I., Bocancea V. et al. Repere metodologice de reconfigurare a învățării. Aria curriculară Matematică și Științe. Autori Ghid metodologic. Chișinău: CEP UPSC, 2022.